

DÖRT DEVİR, BİR KADIN:
HALİDE EDİB ADIVAR'IN ENTELEKTÜEL PORTRESİ
MEHTAP TANAR

BEYOĞLU KİTABEVİ

57

DÖRT DEVİR, BİR KADIN:
HALİDE EDİB ADIVAR'IN ENTELEKTÜEL PORTRESİ
MEHTAP TANAR

Yayın Yönetmeni

Hikmet Akyüz

Editör

Kaya İmrag

Son Okuma

Hikmet Akyüz

Grafik Tasarım

Mehmet Ali Varış

© Beyoğlu Kitabevi, 2026

ISBN 978-625-93461-7-5

1. Baskı: Nisan 2026

Kitabın tüm yayın hakları Beyoğlu Kitabevi'ne aittir.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında,
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.

Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

BEYOĞLU KİTABEVİ

Akyüz Kitap Yayıncılık Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti.

Hüseyin Ağa Mahallesi Aslıhan Pasajı C Blok 2. Kat No: 91

Beyoğlu / İstanbul

Tel. (0507) 858 35 06

www.beyoglukitabevi.com

Sertifika No: 27977

Baskı

Akademi Basın Yayın Org. Tic. Ltd. Şti.

Akademi Matbaa Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi C Blok 230

Topkapı-İstanbul

Tel. (212) 493 24 67

Matbaa Sertifika No: 47610

DÖRT DEVİR,
BİR KADIN:
HALİDE EDİB ADIVAR'IN
ENTELEKTÜEL PORTRESİ
MEHTAP TANAR

MEHTAP TANAR

1985 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve orta okulu Ankara'da, lise eğitimini Manisa'da tamamladı. 2008'de İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun oldu. Aynı üniversitede yüksek lisansını *Batı Avrupa'da Sosyal Darwinizm Tartışmaları ve Osmanlı Düşünce Dünyasına Etkileri* başlıklı teziyle 2011'de; doktorasını ise *Halide Edib Adivar'ın Siyasete İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme* başlıklı çalışmasıyla 2024'te tamamladı. Çalışmaları Türk modernleşmesi, Osmanlı-Türk siyasal düşüncesi ve siyasi biyografi alanlarında yoğunlaşmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
GİRİŞ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
HALİDE EDİB'İN II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNE İLİŞKİN FAALİYET VE DEĞERLENDİRMELERİ	27
Halide Edib'in "Karanlık Bulutlar" Ardından Ortaya Çıkışı: Meşrutiyetin İlanı, Kadın Eğitimi, Özgürlük Tartışmaları	27
İnfaz Listelerinden Taziye Mektuplarına: Halide Edib Cephesinde 31 Mart ve Adana Olayları	49
Acıyı Paylaşmak: "Ölenlerle Öldürenler"	52
Balkan Savaşları Etkisi ile Halide Edib'in Düşünce Dünyasında Milliyetçiliğin Yükselişi	58
Yeni Turan: Kucaklayıcı Bir Ütopya	58
Düşünce Dünyasından Cephe Gerisine; Halide Edib'in Militarize Olan Milliyetçi Düşüncesinde Kadının Görünürlüğü	70
Birinci Dünya Savaşı Başlarken Halide Edib'deki Değişim: Ermeni Tehciri Sürecinde "Tenkid"den "Müdafaa"ya	94
Öğretmen Kimliğinin Öne Çıkışı: Halide Edib'in Suriye ve Lübnan'daki Eğitim Faaliyetleri	110
İKİNCİ BÖLÜM	
HALİDE EDİB'İN MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDEKİ DEĞERLENDİRME VE FAALİYETLERİ	141
Türkiyecilik-Turancılık Tartışmalarından "Anavatan Anadolu"ya	141
Köycülük Düşüncesinde İlk Adımlar: Halide Edib ve Köycüler Cemiyeti	152
Wilson İlkelerinin Yarattığı Umuttan Mondros Bunalımına	159
Halide Edib'in Kurtuluş Umudu Olarak Wilson İlkeleri	160
Mondros Mütarekesinin İmza Edilmesi ve Yarattığı Etki	169
Kurtuluş İçin Çare Bulma Çabası: Wilson Prensipleri Cemiyeti ve Kurucuları Arasında Halide Edib	172

İşgaller Başlarken Kamuoyu Oluşturma Çabaları ve Mitinglerde Halide Edib	180
Fatih-Kadıköy-Sultanahmet: Halide Edib Kürsüde	186
Milli Mücadelenin İlk Safhaları: Kongreler ve Amerikan Mandası Tartışmaları	193
Halide Edib'in Eski Defterine Yeni Sayfalar: "Yeni Bir Türkiye"	206
Milli Direniş: Halide Edib'in Yeni Faaliyet Sahası Anadolu	216
Milli Mücadelenin "Kabe"sine Doğru– Halide Edib'in Anadolu'ya Geçiş	218
Halide Edib'in "Ateşle İmtihani": Batı Eleştirisi, Milliyetçi Sorgulamalar, Asker Kadınlar	221

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALİDE EDİB'İN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME VE FAALİYETLERİ: MUHALEFET-İNKILAPLAR-AYRILIK

Milli Mücadele Sonrası Siyasal Ortam	253
Hızlı Kuruluş Süreci ve Halide Edib Adıvar'ın Kadro Dışı Kalması:	
Saltanatın Kaldırılması, Seçimler ve Lozan Antlaşması	253
Sıradan İnsanların Milli Mücadelesi: Ateşten Gömlek Sinemalarda	272
Bağımsızlık Sonrası İlk Seçimler: Kadınların Siyaset Arayışı	276
Cumhuriyet İlan Edilirken Halide Edib'in Demokrasi Arayışı ve "Hakimiyet-i Milliye"	280
Halifelğin Kaldırılması Tartışmaları Ekseninde Halide Edib'e Göre	
Dünyevi Yönetici Olarak Halife	290
Cumhuriyetin İlk Muhalefet Denemesi: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Parti Programında Halide Edib İmzası	306
Cumhuriyet Devrimlerinin Değerlendirilmesi	323

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HALİDE EDİB'İN 1926-1939 YILLARI ARASI "GÖNÜLLÜ SÜRGÜN" DÖNEMİ DEĞERLENDİRME VE FAALİYETLERİ: TÜRKİYE'DEN UZAKTA 13 YIL

Atatürk'ün Büyük Nutku Üzerine	331
Halide Edib'in Milli Mücadelesi: <i>Turkish Ordeal</i>	335

Amerika’da Bir Türk Mütefekkir: Halide Edib	346
Paris Yılları	352
Halide Edib’in Gözünden Hindistan: Özgürlük İçin Pasif Direniş	355
Savaşa Doğru Giden Dünya’da Barış Umudu	360
Savaşa Yürüyen Dünyada Makineleşen İnsanlar: <i>Maske ve Ruh</i>	364

BEŞİNCİ BÖLÜM

HALİDE EDİB’İN 1939-1964 YILLARI ARASI DEĞERLENDİRME VE FAALİYETLERİ: YURDA DÖNÜŞ, DEMOKRASİ/ ÖZGÜRLÜK ARAYIŞI	371
---	------------

Pasif Muhalif Halide Edib	371
<i>Sinekli Bakkal</i> : Doğu-Batı Arasında Ahenk Arayışı	381
Halide Edib Milletvekili Olarak Aktif Siyasete Girişi	384
Atatürk’ü Koruma Kanunu Üzerine	398
Siyasete Veda	402
6-7 Eylül Olayları	405
1960 Darbesi Sonrası 147’likler Olayı Üzerine	406
SONUÇ	411
Kaynakça	427
Dizin	451

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler doktora programında kabul edilen tezimden geliştirdiğim bu çalışma, Halide Edib Adıvar'ın, roman yazarı kimliğinin gölgesinde kalmış olan siyasal düşüncesini merkeze alma çabasından doğdu. 1908'den 1964'e uzanan yaklaşık altmış yıllık tarihsel bir kesitte, İmparatorluktan Cumhuriyete uzanan siyasal dönüşümlerin Halide Edib tarafından nasıl değerlendirildiği ve kendisini bu süreçte nasıl konumlandığı, çalışmanın temel sorunsalını oluşturdu.

Bu çalışma, yalnızca akademik bir araştırmanın değil, yaklaşık on iki yıla yayılan uzun soluklu bir düşünsel emeğin ürünü olarak ortaya çıktı. Bu yolculuğun başlangıcında, konuyu çalışmam yönünde beni teşvik eden kıymetli hocam Prof. Dr. Fatmagül Berktaş'ın katkısı belirleyici oldu. Başlangıçta bana uzak görünen bu konu, onun açtığı yeni ufuklar sayesinde zamanla çalışmanın en güçlü hareket noktalarından biri hâline geldi.

Çalışmanın olgunlaşma aşamasında rehberliğine başvurduğum Prof. Dr. Ayşegül Komsuoğlu, eleştirel yönlendirmeleri ve güven veren yaklaşımıyla metnin şekillenmesinde önemli rol oy-

nadı. Akademik katkıları ve paylaştığı değerli kaynaklar için Prof. Dr. Namık Sinan Turan'a, yazım sürecine ilişkin değerlendirmeleri için Prof. Dr. Ateş Uslu'ya teşekkür ederim. Bu çalışmanın bir tez metni olarak kalmayıp elinizdeki kitaba dönüşme sürecinde ise dostum Doç. Dr. Hasan Aksakal'ın payı büyüktür. Hem profesyonel yönlendirmeleri hem de en ihtiyaç duyduğum anlarda sunduğu içten cesaret ve teşvik, bu yolculuğun nihayete ermesinde belirleyici güç oldu. Hikmet Akyüz ise editoryal hazırlık sürecinde yoğun mesaisiyle metnin ikmal edilmesine çok kıymetli bir emek koydu; ona da müteşekkirim.

Bu süreç boyunca desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Bülent Akkuş, Nuray Göl, Mutlu Dursun, Elif Çağlı Kaynak, Çiller Öztunca, Fahriye Aydın, Günay Aktaş, Canan Yazıcı, Ali İzzet Keçeci, Mustafa Özkan ve Ömer Kudu'ya teşekkür ederim.

En büyük teşekkür ise her aşamada yanımda olan aileme... Akademik hayatım boyunca desteğini daima hissettiren babam Mustafa Tanar'a, annem Mürvet Tanar'a, kardeşlerim Müge ve Mertcan'a ve bu çalışmayla birlikte büyüyen oğlum Ömer Alperen'e minnettarım.

Son olarak, 2003 yılında adım attığım ve yirmi yılımı geçirdiğim İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin değerli hocalarına ve fakültenin tüm çalışanlarına teşekkür ederim. SBF'li olmak bu çalışmanın her satırına sinen bir ayrıcalık oldu.

Bu kitabın, Halide Edib Adıvar'ın siyasal düşüncesine ilişkin değerlendirmelere yeni bir perspektif kazandırması ve Cumhuriyetin ilk kırk yıllık dönemine yön veren siyasal düşünce tartışmalarına eleştirel bir katkı sunması en büyük temennimdir.

GİRİŞ

“Bu kadının pek kuvvetli, bence bir kadın için fazla kuvvetli bir şahsiyeti olmalı.”¹

1912 yılında kaleme aldığı *Handan* romanında geçen bu cümle belki romanın ana karakteri Handan’a yönelikti, ancak dönemin erkek egemen toplumunda “bir kadın için fazla kuvvetli” bir karakterle var oluş mücadelesi veren Halide Edib’i de çok iyi tanımlamaktaydı. Osmanlı Devletinin son dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundaki etkin rolü bir bakıma bu “kuvvetli şahsiyetin” bir sonucuydu. Buna, eleştirel tavrından ödün vermeyişi de eklenince, 1908’den 1960’lara kadarki süreçte Türk siyasal hayatına farklı bir bakış açısı sunan bir aydın olarak siyasal ve entelektüel tarihi-mizde Halide Edib’in önemli bir yer edinmesi kaçınılmaz oldu.

Halide Edib’in doğduğu ev, ailesi, aldığı eğitim, evlilikleri ve yakın çevresi düşünsel hayatının şekillenmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Aldığı kararlar ve düşünsel tavrını daha sağlam

1. Halide Edib Adıvar, *Handan*, Can Yayınları, İstanbul 2007, 12. baskı, s. 17.

bir zemine oturabilmek adına oldukça hareketli ve her bir dönemi ayrıntılarla dolu hayatına kısaca değinmek faydalı olacaktır.

Halide Edib, 1884 yılında son dönem Osmanlı İmparatorluğunun İstanbul'unda bir konakta dünyaya gelmiştir. Annesi İstanbullu bir ailenin kızı olan Fatma Bedrifem Hanım; babası, Padişah II. Abdülhamid'in hazine kâtipliğini yapan Mehmet Edib Bey'dir. Annesi vefat edince Halide Edib'i yetiştirme görevi, babasıyla anneannesi Nakiye Hanım tarafından üstlenilmiştir. Halide Edib'in çocukluğu, dönemin Batılılaşma atmosferinin etkisinde İngiliz kültürüne hayran olan babası ile geleneksel kültüre sıkı sıkıya bağlı, oldukça dindar bir kadın olan anneannesi Nakiye Hanım'ın arasında, iki farklı kültürel yapıyı bir arada tutma çabası içinde geçmiştir. Halide Edib'in sonraki yaşantısındaki muhafazakâr-Batıcı tavrının da temelleri bu zamanlarda atılmıştır.

Halide Edib'in eğitiminde de gelenekselci-Batıcı ikilik devam etmiştir. Bir taraftan Eyüplü bir Mevlevi olan anneanne Nakiye Hanım'ın evinde Kur'an-ı Kerim ve Arapça eğitimi alırken diğer taraftan Eleni isimli bir Rum tarafından idare edilen ve Halide Edib dışındaki tüm çocukların gayrimüslim olduğu bir yuvaya devam etmiştir. Halide Edib'in aldığı çok-katmanlı dini eğitim ilerleyen yaşantısında da hoşgörü temelli, tasavvufi bir inanç geliştirmesine, İslamiyet ve moderniteyi devamlı surette buluşturma çabasına zemin hazırlamıştır.

Halide Edib yedi yaşına geldiğinde, on bir yaşından küçükler okula alınmadığı için yaş büyütme işlemi suretiyle Üsküdar Amerikan Kız Kolejine kaydolmuştur,² fakat bu dönemde Müslüman çocuklarının yabancı okullara gitmesi sarayca pek hoş karşılanmamaktadır. Bunun nedeni ise yabancı okulların çocukların zihinlerine liberal fikirler sokacağı varsayımıdır. Zira istibdat dev-

2. Halide Edib Adivar, *Mor Salkımlı Ev*, Can Yayınları, İstanbul 2017, 21. baskı, s. 120.

ri olarak adlandırılan II. Abdülhamid'in idaresinde özgürlükçü fikirlerle yer yoktur. Nitekim çok geçmeden, bir öğrencinin jurnaliyle durumdan haberdar olan II. Abdülhamid, çıkardığı bir iradeyle Halide Edib'in okuldan ayrılmasına karar vermiştir. Halide Edib, kolejden ayrılmakla beraber, eğitimine ara vermemiştir. Rıza Tevfik'ten edebiyat, Fransızca, felsefe; Salih Zeki'den matematik ve farklı hocalardan da piyano dersleri almıştır.³

Halide Edib kolejde aldığı İngilizce eğitimin ardından çeviri yapmaya başlamıştır. Çocuk kitapları yazarı bir Amerikalı olan Jacob Abbott'un *Mother* adlı eserini çeviren Halide Edib, bu çeviri nedeniyle 1899 yılında, II. Abdülhamid tarafından Şefkat Nişanıyla⁴ ödüllendirilmiştir. Bu dönemde okula dönmesine izin verilen Halide Edib, kolejin yüksek sınıfına atlayarak⁵ Üsküdar Amerikan Kız Kolejini lisans derecesi olarak bitiren ilk Müslüman kadın olmuştur.

Halide Edib mezun olduktan sonra, kolejdeyken matematik dersleri aldığı Salih Zeki Bey'le 1901 yılında evlendi.⁶ 1903 yılında ilk oğlu Ayetullah, ondan on altı ay sonra da ikinci oğlu Hasan Hikmetullah Togo dünyaya geldi.⁷ Halide Edib, evliliklerinin ilk

3. İnci Enginün, *Halide Edib Adivar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 6.

4. Şefkat Nişanı, 1878 yılından itibaren II. Abdülhamid tarafından savaş zamanlarında, deprem, yangın ve su baskını gibi olaylarda devlete ve millete hizmeti dokunan kadınlara vermeye başlamıştır. Başlangıçta sadece gayrimüslim kadınlara verilen bu nişan, daha sonra Müslüman kadınlara da verilmiştir.

5. Adivar, *Mor Salkımlı Ev*, s. 148-149

6. İnci Enginün, *Halide Edib Adivar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2007, 3. baskı, s. 35

7. Halide Edib'in ikinci çocuğuna Togo ismini vermesinin nedeni 1904-1905 yılları arasında gerçekleşen Japon-Rus Savaşından galip ayrılan Japon General Togo'ya hayranlığıdır. Söz konusu dönemde Japon hayranlığı Halide Edib'e özgü değil, tüm Osmanlı toplumunda yaygındı. Nitekim 93 Harbi olarak da adlandırılan Osmanlı-Rus Savaşının akabinde Rusların Yeşilköy'e kadar ilerleyişinin ve Osmanlı aleyhine şartlarla imzalanan Berlin Antlaşmasının üzerinden çok zaman geçmemiştir. Dolayısıyla Osmanlı'da Ruslara oldukça olumsuz bir yargı söz konusuydu ve henüz tarih sahnesinde kendini gösteren Japonya'nın Ruslara karşı kazandığı bu zafer "Doğu'nun zaferi

zamanlarında bir taraftan Salih Zeki'nin çalışmalarına yardım etmiş, diğer taraftan Sherlock Holmes romanlarının çevirileriyle ilgilenmiştir.⁸ Onun siyasal ve düşünsel olarak yazın hayatında ortaya çıkışı ise 1908 yılında, Meşrutiyetin ikinci kez ilan edilmesiyle gerçekleşmiştir. Bu dönemde *Tanin* başta olmak üzere, *Aşîyan*, *Resimli Kitap*, *Demet*, *Musavver Muhit* gibi dergi ve gazetelerde yazılar kaleme almıştır. Bir kadın olarak siyasî yazılar yazması nedeniyle tutucu çevrelerce tehdit edilen Halide Edib, 31 Mart Olayının akabinde önce Mısır, ardından da Londra'ya gitmek zorunda kalmıştır. Olayların durulmasından sonra İstanbul'a dönen Halide Edib, sorunlu devam eden evliliğini sonlandırma kararı almış ve Salih Zeki'den ayrılmıştır.

Esasen daha ziyade ikinci evliliği bilinse de Halide Edib'in kişiliğini şekillendiren belki de en dramatik travması ayrılıkla biten bu ilk evliliği olmuştur. Annesinin ölümünün ardından birkaç kez evlenen babasının ve evlendiği kadınların, aynı evde beraber yaşadıklarına ve bu sırada çektikleri sıkıntılara tanık olan Halide Edib, çok-eşlilik konusunda derin bir hassasiyet geliştirmiştir. Tabir yerindeyse tüm bunlara “tuz biber” eken ise asistanı Mina Urgan'ın anılarında da belirttiği üzere,⁹ büyük bir aşkla evlendiği Salih Zeki'nin ikinci evliliğini yapmak isteyişidir. Halide Edib için bu durum bir yıkım olmuş, mizacı daha sert bir hal almıştır. Jön Türk hareketinin önemli isimlerinden olan Salih Zeki'ye eş olmanın yanında adeta bir asistan olarak da yardımda bulunan Halide Edib'in evliliğin bitmesi tam zamanlı “asistanlık” görevinden

olarak görülmüştü. Öyle ki Halide Edib 1908 yılında yazdığı “Barbaros Hayreddin'in Haleflerine” isimli makalesinde de bu zaferi övmüş ve Osmanlı denizcilerinin de Batının yenilebilir olduğunu göstermek istemiştir. Halide Edib, “Barbaros Hayreddin'in Haleflerine” (Vatan Piyesi Hakkında), *Tanin*, nu. 37, 24 Ağustos 1324 (6 Eylül 1908).

8. Enginün, *Halide Edib'in Eserlerinde...*, s. 37.

9. Mina Urgan, *Bir Dinozorun Anıları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2018, 89. baskı, s. 204-205.

azline neden olmuşsa da bu durum tamamıyla kendi varoluşuna yönelmesinin yolunu açmıştır. Belki de bu evliliğin bitişi tanıdığımız Halide Edib'in ortaya çıkışının ilk aşaması olmuştur. Halide Hanım bu döneme rastlayan Balkan Savaşlarında cephe gerisinde destek kampanyaları yürütmüş ya da bizzatıhi yaralı askerlerin bakımıyla ilgilenmiştir. Birinci Dünya Savaşının başlamasının ardından İttihad ve Terakki Partisinin Ermeni politikasını sert bir biçimde eleştiren Halide Edib, konu hakkında kendi alanında faaliyetlere geçebilmek adına 1916 yılında Cemal Paşa'dan aldığı teklifle eğitim alanında gönüllü olarak Suriye'ye ve Lübnan'a gitmiş; Lübnan'da Türk, Arap ve Ermeni yetim çocukların öğrenim gördüğü Ayn Tura adında bir yetimhanede çalışmıştır.

1917 yılında Doktor Adnan Bey'le evlenen Halide Edib, Birinci Dünya Savaşının akabinde verilen Kurtuluş Savaşında da Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer almış; onbaşı rütbesiyle bizzatıhi bir ordu mensubu olarak görev yapmıştır. Bu dönemde Batı Anadolu'da araştırma yaparak savaş sırasında ve sonrasında olanları raporlayan Halide Edib, hem yurtiçi hem de yurtdışı haberleşme kanalı olarak, Ankara Hükümetinin resmi haber ajansı Anadolu Ajansının kurulmasına öncülük edecektir. Milli Mücadele döneminin ardından Cumhuriyetin ilan edilmesi ve Türkiye'nin kuruluşunda rol oynayacak ekiple fikir ayrılıklarına düşmesi ise Halide Edib'in muhalif yönünü tekrar ortaya çıkarmıştır. Kurucuları arasında eşi Adnan Adıvar'ın da bulunduğu Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TpCF) deneyimi ile "kurumsal" muhalefet girişiminde, resmîyette olmasa da parti programının hazırlık aşamasına destek vermek suretiyle yer almış ve partinin kapatılmasıyla yurtdışına çıkmak durumunda kalmıştır.

Yurtdışında geçen on üç yılın ardından 1939'da Türkiye'ye dönen Halide Edib, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurarak kürsünün başına geç-

miştir. *Akşam*, *Yeniğün* gibi gazetelerde de düzenli olarak yazıları yayımlanan Halide Edib, 1950 yılında Demokrat Partiden milletvekili olarak meclise girse de 1954 yılında kendi isteğiyle siyaseti bırakmış, tamamen edebiyata yönelmiştir. 1964'te hayatını kaybeden Halide Edib, çok sayıda roman, piyes ve hikâye yazmış bir edebiyatçı, birçok gazeteye katkı vermiş bir köşe yazarı ve siyasette aktif roller üstlenen bir milletvekili olarak Osmanlı son dönemiye Cumhuriyetin ilk dönemine ışık tutan önemli bir figürdür.¹⁰

Yaşam serüveninden de anlaşılacağı gibi, modern Türkiye'nin kuruluş sürecindeki hemen hemen tüm dönemeçlerde önemli bir konumda bulunan Halide Edib, sadece biyografisiyle bile yakın dönem Türkiye tarihine önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Buna karşılık Halide Edib'in yaygın olarak edebiyatçı kimliğiyle bilinen bir entelektüel olması, bu önemli kamusal figürü tanımamız açısından bir eksiklik teşkil etmektedir. Bu eksikliği kapatabilmek adına akademik olarak yapılan çalışmalar da son dönemde çeşitlilik kazanmıştır.

1995 yılında basımı yapılan *Halide Edib ve Amerika* isimli çalışmasında Frances Kazan, manda tartışmaları çerçevesinde Halide Edib ve Amerika bağlantısına değinirken 2001 yılındaki *Halide* kitabıyla ise genel çerçevesiyle Halide Edib'in biyografisini ele almıştır. 2000 yılında yayımlanan *Halide Edib – Türk Modernleşmesi ve Feminizm* isimli kitap ise Ayşe Durakbaşı'nın detaylı akademik araştırmalarının ürünüdür. Ayşe Durakbaşı, önemli başvuru kaynaklarından biri olan çalışmasında Halide Edib örneği üzerinden

10. Halide Edib'in yaşam öyküsünün önemli bir kısmına otobiyografik çalışması *Mor Salkımlı Ev ve Türk'ün Ateşle İmtihanı*'ndan ulaşmak mümkündür. Bu çalışmada onun yaşamöyküsü derlenirken bahsi geçen eserlerle birlikte İpek Çalışlar'ın, *Halide Edib: Biyografisine Sığmayan Kadın* ve İnci Engin'ün *Halide Edib Adıvar ve Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi* isimli çalışmalarından yararlanılmıştır. İpek Çalışlar, *Halide Edib: Biyografisine Sığmayan Kadın*, Everest Yayınları, İstanbul 2010; Engin'ün, *Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde...*, b.a.